17/05/2019

17 Μαΐου 1821: Κηρύσσεται η Επανάσταση στο Άγιον Όρος

/ Ορθόδοξες Προβολές

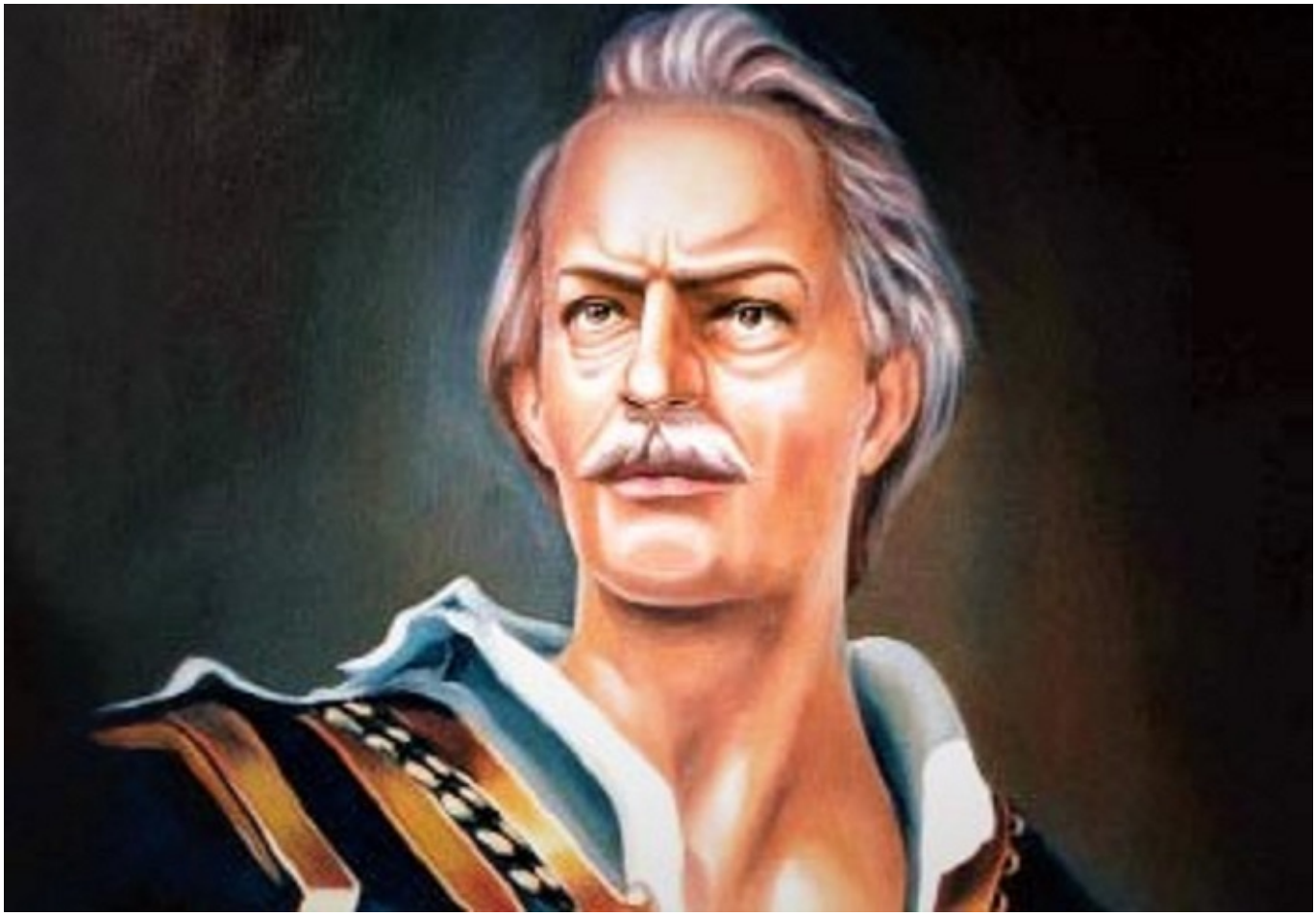

Στις 17 Μαΐου 1821, ο Εμμανουήλ Παπάς συγκεντρώνει τους Ηγουμένους όλων των Μονών του Αγίου Όρους στις Καρυές και κηρύσσει την Επανάσταση.

Μετά την έκρηξιν της ελληνικής επαναστάσεως ενεφανίσθη εν Αγίω Ορει ο εκ Σερρών μεγαλέμπορος και τραπεζίτης Εμμανουήλ Παπάς, αφικόμενος εκ Κωνσταντινουπόλεως, ότε κατά Μάιον του 1821 αι ιεραί μοναί είχον κοινωνήσει του υπ' αυτού γενομένου κινήματος προς εξέγερσιν της Χαλκιδικής. Μεταβάς δε εις τας μονάς Λαύρας και Ιβήρων, ένθα ην ο φίλος αυτού Νικηφόρος, μεθ' ου είχε συνεννοηθή πρότερον εν μυστικότητι, απεφάσισε να παραμείνη εν τη μονή του Εσφιγμένου, εν η θα συνήρχοντο όπως συσκεφθώσι περί των πρακτέων προς

εξέγερσιν του αγίου Ορους.

Κατά τούτον τον χρόνον πολλά χωρία εν τοις πέριξ της Θεσσαλονίκης ηρημώθησαν, ως και η μονή της Αγίας Αναστασίας της Φαρμακολυτρίας, και τα εν Χαλκιδική μετόχια, οι δε οικονόμοι των μετοχίων του Αγίου Ορους και διάφοροι μοναχοί ταξιδιώται περί τους 80 πάντες φυλακισθέντες εν Θεσσαλονίκη εβασανίσθησαν και εθανατώθησαν. Προσέτι δε και εξ Αγίου Ορους απήχθησαν τη διαταγή του νέου εν Θεσσαλονίκη διοικητού Αβουλαβούτ πασσά 82 μοναχοί, εξ ων 16 μεν ήσαν εκ Λαύρας, οι δε λοιποί εκ των λοιπών μονών. Εν Αγίω Ορει ην τότε διοικητής ο Μουράτ Αγάς, όστις εβασάνιζεν επί διετίαν τους μοναχούς προς χρηματισμόν, αλλ' επειδή παρ' αυτοίς δεν εύρισκε να λάβη χρήματα, εξεποίει τους βόας, τους ημιόνους, τας αίγας, τα εκ χαλκού σκεύη αυτών και ει τι έτερον εύρισκενώστε το Ορος απεγυμνώθη τελείως εναπολειφθέντων μόνον των κτιρίων.

Εν Ιερισσώ πολλοί των χριστιανών εθανατώθησαν, ως και εν Παζαρούδα, εγγύς της λίμνης Βόλβης (Μπουγιούκ Μπεσίκ), ριφθέντες εν αυτή. Εν Θεσσαλονίκη δε εθανατώθη ο επίτροπος του μητροπολίτου Θεσσαλονίκης και επίσκοπος Κίτρους κυρ Μακάριος, ο άρχων Μπαλάνος, ο Μενεξές επίτροπος του ναού του "αγίου Μηνά" και πάντες οι πεφυλακισμένοι Αγιορείται, διασωθέντος μόνον του Χατζή Γερμανού εκ της του Σταυρονικήτα μονής, όστις ανεκοίνωσε πάντα τα βασανιστήρια, οίον αγχόνας, ραβδισμούς, κολαφισμούς, εμπαιγμούς και λοιπά, άτινα υπέστησαν οι εθνομάρτυρες ούτοι μοναχοί μετά πολλών προϊσταμένων των διαφόρων χωρίων. Τότε περί τας πεντακισχιλίας ψυχάς γυναικοπαίδων κατέφυγον εις τας τω Αγίω Ορει μονάς ως εις άσυλον, ένθα πολλοί τούτων απέθνησκον ένεκα επιδημικών νοσημάτων και της πείνης.

Κατά τούτον δε τον χρόνον απεφασίσθη εν Θεσσαλονίκη ν' αποσταλώσιν εις το Αγιον Ορος στρατιώται προς κατοχήν, επειδή εν τη προ της μονής Ξηροποτάμου παραλία είχε πυρποληθή υπό των Υδραίων μία οθωμανική φρεγάττα. Διετάχθη λοιπόν προς τούτο ο Τσερίμπασης εκ του χωρίου Παζαρούδα παρά τον Στρόλογγον μετά 300 ανδρών ως και ο εν Καλαμαρία Σερδάρης μετά 300 ετέρων, όπως μεταβώσιν εις Αγιον Ορος.

Αφού δε ταύτα εγένοντο γνωστά εν Αγίω Ορει, συνήλθον οι εκ των μονών Λαύρας, Βατοπεδίου, Ιβήρων και Χιλιανδαρίου προϊστάμενοι εν τη του Εσφιγμένου μονή και εψήφισαν τον Εμμανουήλ Παπά αρχιστράτηγον της Μακεδονίας.

Ταυτοχρόνως δε οι εν τη κωμοπόλει του Πολυγύρου φονεύσαντες τους διοικητάς οθωμανούς επανέστησαν,

καθώς και τα εν Λογγώ χωρία, ειδοποιήσαντες περί των πράξεων αυτών τους εν τη του Εσφιγμένου μονή, ένθα παρέμενε και ο Εμμανουήλ. Τότε δε απεφασίσθη ο μεν Εμμανουήλ να πορευθή ανά τα χωρία της Χαλκιδικής, ο δε Νικηφόρος διά θαλάσσης να μεταβή εις Κασσάνδραν. Μιμηταί του Εμμανουήλ εγένοντο και ο άγιος Μαρωνείας Κωνστάντιος, και ο ιατρός Ευάγγελος εξελθόντες μετά στρατιωτών, ο αρχιμανδρίτης Βατοπεδινός Θεόφιλος, ο Χιλιανδαρινός αρχιμανδρίτης Ησαΐας, ο εκ Κουτλουμουσίου αρχιμανδρίτης Γρηγόριος, ο Λαύρας Ναθαναήλ, ο καθηγούμενος Εσφιγμένου Ευθύμιος και φίλος επιστήθιος του Εμμανουήλ, ο Ξενοφωντινός Γεδεών, όστις ην Σπαθάριος, και πλείστοι έτεροι μοναχοί και λαϊκοί συνεξεστράτευσαν μετά του Εμμανουήλ Παππά.

Φθάσαντες όμως εις το στενόν της Ρεντίνας (Ρεντίν μπογάζ), απέχον μίαν σχεδόν ώραν του Εσφιγμενιτικού μετοχίου “Στρολόγγου” και δύο ώρας του εν τω Στρυμονικώ κόλπω “Σταυρού”, και εις τα χωρία Παζαρούδα (απέχον 3/4 του μετοχίου Εσφιγμένου οι άγιοι Ανάργυροι) και Εγριμπουτζάκι (απέχον αυτού δύο ώρας), διεσκορπίσθησαν πάντες υπό των οθωμανικών ιππικών στρατευμάτων, διασωθέντος μόνον του Εμμανουήλ και διεκπεραιωθέντος εις Κασσάνδραν, όθεν μετά του Νικηφόρου διηυθύνθησαν διά θαλάσσης εις Αγιον Ορος. Ενταύθα τότε απεφασίσθη μετά της ιεράς κοινότητος να κατασκευασθή εν Πρόβλακι ο χάνδαξ προς απόκρουσιν των Τούρκων, εάν ήθελον εισβάλη εις Αγιον Ορος.

Λίαν δε χαρακτηριστική της αυταπαρνήσεως της ιεράς κοινότητος είνε η κάτωθι επιστολή σχετική προς τα ανωτέρω επιτελούμενα, αποτεινομένη προς τας εν Αγίω Ορει διαφόρους μονάς:

“Την υμετέραν Πανοσιότητα, άγιοι προεστώτες και επίτροποι της Μονής..., αδελφικώς εν Κυρίω ασπαζόμεθα. Επειδή ο μεν φιλόχριστος Μακεδονικός στρατός προβαίνει νικητής και τροπαιούχος κατά την χθεσινήν περιγραφήν και πληροφορίαν των εις Ιερισσόν Προεστώτων και εφόρων, αναχαιτίζεται δ’ όμως η γενναία των ορμή και η κατάκτησις του Μπογαζίου (Ρεντίνης, το οποίον μας είναι συμφερώτατον και αναγκαιότατον εκ της ελλείψεως του μπαρουτίου, η δε έλλειψις αύτη δύναται ν’ αναπληρωθή με μεγάλην ποσότητα. Πλην η άφυκτος ανάγκη θέλει οκάδες εκατόν, ως γράφουσιν οι ειρημένοι φιλαλήθεις και εις την σωτηρίαν μας πρόθυμοι αδελφοί. Δια τούτο απεφασίσθη παρά της ιεράς Συνάξεως επιμόνως να δώση απροφασίστως έκαστον Μοναστήριον εκ των υστερημάτων του από τρεις έως πέντε οκάδες, και ό,τι περισσότερον εν συνειδήσει και φόβω Θεού δύναται να δώση, ή δανεικόν, ή με εξαγοράν, επειδή εστάλησαν εις Υδραν αδελφοί διά αποκόμισιν των πολεμικών αναγκαίων. Εάν δε, ό μη γένοιτο, ηθέλετε αδιαφορήση, μέλλει ν’ ακολουθήση ο μέγιστος κίνδυνος και έπειτα όψονται οι αδιαφορούντες.

Ταύτα και μένομεν εν τάχει προσμένοντες την επιστολήν της. Αωκα (1821) Ιουνίου ιδ (14). Απαντες οι της ιεράς Συνάξεως της του Αγίου Ορους Κοινότητος Προϊστάμενοι”.

Εν δε τη από 25ης Ιουνίου 1821 επιστολή αυτής προς τον Εμμανουήλ Παπάν, ικέτευεν αυτόν ένεκα των επαπειλούντων ερήμωσιν του τόπου δεινών “όπως αποκομίση (ο προς τον Παπάν αποσταλείς Στέριος) ιντάτι (επικουρίαν) εις τας βίγλας του Αγίου Ορους το από άντικρυ του Ολύμπου ελθόν και αριθμούμενον έως ανθρώπους πεντακοσίους με συμφωνίας λουφέδων. Διό και ημείς παρακαλούμεν, όσον τάχιστα να προφθάση αυτή η δύναμις διά να εξοστρακίσωμεν τη βοηθεία της κυρίας ημών Θεοτόκου τους εχθρούς μας βαρβάρους, όπου μας φοβερίζουν καθημερινώς με την αύξησίν των και μελετώσι τον τέλειον αφανισμόν και εξολόθρευσιν όλων των καλογήρων εκάστης τάξεως και πάντων των εν τω Ορει ευρισκομένων ορθοδόξων με θάνατον φρικωδέστατον…”.

Ο δε αρχιμαδρίτης και ιατροδιδάσκαλος Διονύσιος Πύρρος ο Θετταλός, όστις παρήν εν Αγίω Ορει κατά την επανάστασιν του ελληνικού έθνους, ούτως αφηγείται τα εν αγίω Ορει: “Προ δύο μηνών είχε φθάση εις το Ορος ο άρχων των Σερρών κ. Εμμανουήλ Παπάς φέρων μαζύ και πλοίον φορτωμένον με πολεμοφόδια και χρήματα. Αυτός επαρακίνησε τους καλογήρους να σηκωθώσι και αυτοί να κτυπήσωσι τους Τούρκους και ούτω να λάβωσι την Θεσσαλονίκην οι καλόγηροι εκείνοι, δια να μη μείνωσι και αυτοί έξω του αγώνος και να καταφρονώνται ύστερον από τους κοσμικούς. Ηκουσαν την συμβουλήν του άρχοντος ότι φήμη του Υψηλάντου τότε έτρεχε παντού ως νικητού και τροπαιούχου.

Οι Υδρεοπετζιώται παραπλέοντες τα νερά του Αθωνος ήλθον εις την αγίαν Λαύραν και λαβόντες τον πρώην Αρτης αρχιερέα, εβίασαν τους καλογήρους όσον τάχος να οπλισθώσι και να ευρεθώσιν έξω της Θεσσαλονίκηςκαι αυτοί πλέοντες θέλουσιν ευρεθή έξω της αυτής πόλεως, την οποίαν πολιορκήσαντες διά ξηράς και διά θαλάσσης θέλουσι την κυριεύση ευθύς οι Ελληνες και ήθελε γίνη τούτο εξ άπαντος, αν η ναυτική δύναμις δεν έφευγεν. Αυτοί μόλις είδον την Κασσάνδραν και αμέσως επέστρεψαν εις τας πατρίδας των.

Οι καλόγηροι τότε εξήλθον έως 1.500 με τον καπετάνιον αυτών Ευθύμιον και προχωρούντες εκυρίευσαν όλα τα εκεί χωριά, διώξαντες εκείθεν τους Τούρκους ώστε μετά πέντε ή έξ ημέρας έφθασαν εις το πεδίον της Θεσσαλονίκης. Αυτού επολέμησαν γενναίως οι καλόγηροι πλην όντες οι Τούρκοι έως 10.000 μάλιστα και ιππείς πολλοί και πασάς αυτών, περικυκλώσαντες τους καλογήρους εις το πεδίον του Λαγγαζά τους ενίκησαν. Εκεί εθανατώθη και ο γενναίος καπετάν Ευθύμιος του Αγίου Ορους, αφού επολέμησε γενναίως.

Οι καλόγηροι δε περιμένοντες να εμφανισθώσι τα πλοία εις την Θεσσαλονίκην, να έλθη και βοήθεια από τους Μαδεμοχωρίτας δεν είδον μηδέν, δια τούτο ορμήσαντες δια μέσου των Τούρκων, άλλοι μεν εμβήκαν εις την Κασσάνδραν καθώς και ο Εμμανουήλ Παπάς, οι λοιποί δε πολεμούντες μετά οκτώ ημέρας εμβήκαν εις το Αγιον Ορος ομοίως και οι Τούρκοι από κοντά, οι κοσμικοί δε αντί να πολεμώσιν, ελαφυραγώγουν τας οικίας των Τούρκωνπλην και αυτοί αφήσαντες τας ιδικάς των εμβήκαν έως 8.000 ψυχαί εις το Ορος, οι οποίοι και εις ολίγας ημέρας έφαγον όλας τας τροφάς των καλογήρων. Και πού ψωμί τότε και πού σίτος; Εγώ δε εις αυτήν την περίστασιν εφώναζον και εδίδασκον τους καλογήρους να εναντιωθώσιν εις τους Τούρκους, διότι ο πόλεμος χρειάζεται χρήματαϋπλην ποίοι με ήκουσαν εις αυτήν την βαβυλωνίαν;

Τότε η Κοινότης του Αγίου Ορους με προστάζει να κάμω πυρίτιδα μόνον κατά την ερμηνείαν της φαρμακοποιϊας μου πλην πού νίτρον και πού θείον; Ηγωνιζόμεθα να κατασκευάσωμεν κανόνια ξύλινα με στεφάνια σιδηρά πλην και αυτό δεν επροφθάσαμεν. Τότε κοινή ψήφω των 20 Μοναστηρίων πέμπομαι από μέρους της Λαύρας ομού με άλλους τρεις πατέρας από Βατοπέδιον και Ιβήρων, ώστε απελθόντες εις Σκόπελον, Υδραν και Πέτσαν να στείλωμεν πλοία βοηθητικά εις το Ορος. Ελθόντες δε εις την Σκόπελον νήσον με συμβουλάς και απειλάς, εστείλαμεν τρία πλοία πολεμικά, άτινα πλησιάζοντα από το έν και άλλο μέρος του ισθμού ημπόδιζον τους Τούρκους δια να μη εμβαίνωσιν εις το Ορος καθώς έγινε διά τρεις μήνας, έως ου έφυγαν εκείθεν ή επροσκύνησαν οι Χριστιανοί".

Μετά το εν Αγίω Ορει συμβούλιον προς διώρυξιν του προς της Ιερισσού χάνδακος, παρέστη και ο καπετάν Ρήγας εις το Ορος μεθ' όλων των επιτρόπων (μουτεβελήδων), όστις μη συμφωνών εις τινας αποφάσεις ατυχώς μετά του Εμμανουήλ, επεβουλεύθη την ζωήν αυτού. Τότε εψηφίσθη ο Νικηφόρος διοικητής του Αγίου Ορους εν τη μονή του Κουτλουμουσίου, όπως μετά της συνάξεως και των επιστατών δικάζη και αποφασίζη, ο δε Εμμανουήλ ανεχώρησεν εις Κασσάνδραν. Ο Νικηφόρος επέβαλε φόρους τοις μοναχοίς, πολλούς δ' εφυλάκισεν ένεκα της ακαταστασίας αυτών. Επειδή δε τας δαπάνας οι προϊστάμενοι επέβαλλον αδιακρίτως εις τε πλουσίους και πένητας, καθώς και τας των πλοίων, άτινα εφύλαττον δια να ανοιχθή ο χάνδαξ, ο Νικηφόρος δυσηρεστήθη, διότι δεν εισηκούετο υπό των προϊσταμένων της συνάξεως, οίτινες εν τέλει απέβαλον αυτόν.

Εν τω μεταξύ οι πατέρες των μονών Λαύρας, Ιβήρων, Παντοκράτορος, Εσφιγμένου και άλλων κατέφυγον μετά των θησαυρών αυτών εις Σκόπελον, Σκίαθον, Ψαρά, Υδραν, Πελοπόννησον και διάφορα μέρη της Δύσεως προς διάσωσιν. Κατά τούτον

δε τον χρόνον ο Αβουλαβούτ πασσάς κατετρόπωσε τους καταφυγόντας εν Παλλήνη (Κασσάνδρα) άνδρας και αυτόν τον αρχηγόν Εμμανουήλ όστις ηναγκάσθη τότε να καταφύγη εις το Ορος τη 9η Δεκεμβρίου 1821, και είτα μετά του Νικηφόρου ανεχώρησεν εις Υδραν.

Δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ 24/3/1996 / ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΕΣ ΜΝΗΜΕΣ